

Fysioterapeuternas remissvar till Förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning (S2023/00256)

Övergripande är vi helt överens med rådet om problembeskrivningen vad gäller kompetensförsörjningen. Vi anser det också mycket bra att rådet gör den tydliga kopplingen till arbetsmiljön som är en viktig faktor för båda att behålla, rekrytera och utveckla medarbetare samt för patientsäkerheten och vårdens utveckling. Dock anser vi att rådet hade kunnat vara vassare i flera av sina förslag vilket vi preciserar i vårt svar nedan. Vi anser också att det hade varit av värde om rådet hade problematiserat olika professioner olika förutsättningar till fortbildning- och kompetensutveckling i hälso-och sjukvården. Att inte göra det innebär också att vissa, som vi ser det, centrala förslag för utveckling inte finns med. Även här preciserar vi våra ståndpunkter nedan. Rådet preciserar vem eller vilka som har ett uppföljningsansvar i respektive förslag. Det är bra. Dock anser vi att för att åstadkomma en förändring genom genomförande av rådets förslag, krävs oerhört mycket och fokuserat arbete. Vi hade gärna sett att rådet resonerade mer utförligt kring införandet av förslagen. Vi vill också skicka med att privat sektor står för en stor andel av hälso-och sjukvården idag. Då flera av förslagen ligger på vårdgivarnivå, behöver den privata sektorn tydligt inkluderas också.

Nedan listas alla 25 förslag och Fysioterapeuterna ger sin syn på dessa. En mindre notering, på sidan 110 står att det finns 87 fysioterapeuter inom elevhälsa. Vi är intresserade av var den siffran kommer ifrån? Vi känner endast till att det finns cirka 5 fysioterapeuter anställda inom elevhälsan, i hela Sverige.

5.2.1 Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso-och sjukvård.

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget men vill se en utvidgning av det genom att inkludera och tydliggöra krav om stärkt medicinsk och rehabiliteringskompetens. Tillgång till en god och säker rehabilitering skiljer sig mellan kommunerna¹. Det gör även tillgången till medicinsk ansvarig för rehabilitering (MAR) som idag återfinns i drygt 100 av 290 kommuner. För att säkra en jämlik tillgång till en god och säker kommunal hälso-och sjukvård menar vi att det behöver tydliggöras att även rehabiliteringskompetens ingår i detta.

¹ Dagens Samhälle 2021. [Äldres rätt till rehabilitering måste säkerställas - Dagens Samhälle \(dagenssamhalle.se\)](https://dagenssamhalle.se)

5.2.2 Verksamhetschefer vid universitetssjukvårdsenheter behöver ha vetenskaplig kunskap och kompetens.

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.2.3 Ett rimligt antal medarbetare ger bättre förutsättningar för ett gott ledarskap

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.2.4 Stärk ledarskapet i hälso- och sjukvården genom ett nationellt ledarskapsprogram

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.2.5 Skärpta krav på vårdgivarens ledningssystem för att tydliggöra behov av resurser och bemanning som leder till förbättrad kompetensförsörjning

Fysioterapeuterna tycker att förslaget är intressant men ser också svårigheter med det.

- Ökad administration och kostnad. Det kommer att leda till både ökad kostnad och administration vilket framförallt för mindre vårdgivare kan komma att bli kännbart.
- Vilken blir den faktiska effekten på kompetensförsörjningen? Fysioterapeuterna är tveksamma om skärpta krav på vårdgivarens ledningssystem är tillräckligt för att nå en förändring, eller om det behöver kombineras med tydliga krav ställda på vårdgivaren att tillgodose personalens behov av fortbildning och kompetensutveckling.

5.3.1 Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är nödvändigt för en hållbar kompetensförsörjning

Fysioterapeuterna håller givetvis med om att ett systematiskt arbetsmiljöarbete är nödvändigt för en hållbar kompetensförsörjning. Som beskrivs i texten har flertalet myndighetsutredningar samt tillsyn av IVO konstaterade att det finns svåra brister i arbetsmiljön inom hälso- och sjukvården och omsorgen, samt att dessa funnits under en lång period och att det påverkar kompetensförsörjningen. Både genom att personal väljer att sluta, det är svårt att rekrytera och ett antal väljer att gå ner på deltid eller blir sjukskrivna på grund av brister i arbetsmiljön. Vi har genomfört en undersökning bland våra medlemmar som visade att ungefär hälften av de yrkesverksamma fysioterapeuterna funderar på att lämna sitt yrke eller sin arbetsplats. Bland de yngre fysioterapeuterna är siffrorna än mer alarmerande. Det är uppenbart att en mycket stor andel av arbetsgivarna misslyckats med att uppnå kraven om en god arbetsmiljö, även om undantag naturligtvis finns. Hög arbetsbelastning på grund av prestationsbaserade ersättningssystem samt okunskap hos chefer och ledare kring vad

fysioterapeuter gör samt deras behov av kompetensutveckling och fortbildning nämndes återkommande som orsaker till brister i arbetsmiljön.

Fysioterapeuterna vill därför se:

- Samlad nationell genomlysning av vårdvalens konsekvenser. Det innefattar både dess effekter på den vård som ges samt hur dess konstruktion påverkar arbetsmiljön.
- Satsning på chefer och ledare. Första linjens chefer behöver goda förutsättningar genom ett rikligt antal medarbetare, kunskap om samtliga professioners kompetensområden och bidrag till verksamheten samt stöd i sitt ledarskap.

5.3.2 Stöd till prioritering av rätt arbetsuppgifter

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget. Vi ser att detta är ett mycket viktigt steg både för att förbättra kvaliteten av den vård som ges och för en bättre arbetsmiljö. Vi måste dock påtala följande: Fysioterapeuterna stödjer naturligtvis initiativen kring kunskapsstyrning samt införandet av kloka kliniska val. För att dessa arbetssätt ska genomsyra ALL hälso-och sjukvård, oavsett profession, är det helt nödvändigt att tillsättningen av personer i kunskapsstyrningens grupperingar speglar mångfalden av kompetenser inom hälso-och sjukvården. Idag finns fysioterapeuter inte med i ett stort antal arbetsgrupperna vilket också återspeglar resultaten. Den kunskap som tas fram och ska vara styrande för hälso-och sjukvården får inte utelämnas en stor del av vårdens samlade kompetens. Fysioterapeuterna har som professionsförbund startat ett initiativ för att arbeta systematiskt med Kloka kliniska val. En stor skillnad mellan läkare och flera andra legitimerade professioner, är att anställda läkare ofta ges möjlighet att delta i sådana uppdrag på sin arbetstid. För tex fysioterapeuter, förväntas liknande uppdrag göras på ideell basis. Det är oacceptabelt. För att hela hälso-och sjukvården ska genomföras av evidensbaserad kunskap och kloka kliniska val, måste personal, oavsett profession, ges samma möjligheter och förutsättningar att delta i sådant arbete.

5.3.3 Användarvänliga digitala verktyg en förutsättning för en effektiv hälso- och sjukvård

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.3.4 Vårdens medarbetare bör i ökad grad ges möjlighet att delta i fortbildning

Fysioterapeuterna delar rådets bild vad gäller arbetsgivarens bristande förmåga att säkerställa personalens fortbildnings- och kompetensbehov. Vi deltar aktivt i utredningen Behörighet och yrkesreglering inom hälso-och sjukvården.

Fysioterapeuterna anser att det behövs en reglering av vårdgivarens skyldighet

att säkerställa personalens fortbildning och kompetensutveckling utifrån verksamhetens behov. Regleringen avser vi bör vara i form av en föreskrift.

5.3.6 Samverkan för att tydliggöra karriärvägar och kompetensstegar som tillvaratar erfarenhet och kompetens

Fysioterapeuterna instämmer i förslaget och behovet av karriär-och kompetensstegar. Vi anser inte dock inte att det är tillräckligt att enbart påtala möjligheten att tillvarata kompetens genom karriär-och kompetensstegar. Mer måste till för att det ska bli verklighet:

Statlig reglering av specialistutbildning och yrkestiteln specialistfysioterapeut. Utredningen om Behörighet och yrkesreglering inom hälso-och sjukvården utreder även behovet av reglering av fler specialisttitlar inom hälso-och sjukvården. Vi anser att det är en nödvändig utveckling och ser gärna att även rådet lyfter det i sina förslag.

Utveckling av arbetsgivarnas förmåga att följa kompetens i HR-system. Idag finns ett kodsysteem för lönebildning och planering i offentlig sektors HR-system (så kallade AID-koder). För privat sektor finns motsvarande system. För exempelvis läkare finns ett flertal koder som anger om personen är leg läkare, specialistläkare inom X etc. För flertalet leg professioner finns endast en kod, tex leg fysioterapeut. Det behövs en utveckling av systemet med fler koder som kan påvisa personens fördjupade kompetens. Genom nuvarande system osynliggörs kompetens hos seniora medarbetare, vilket kan leda till att en verksamhet plötsligt tappar omfattande kompetens utan att ”veta om det” och därmed planera för en likvärdig ersättare. Det ger påverkar naturligtvis patientsäkerheten.

I flertalet regioner finns framtagna karriärmodeller. Dock visar det sig att implementeringen och uppföljningen av dessa går långsamt och är utmanande. Vi skulle gärna se att rådet tittar närmare på framgångsfaktorer för införandet och uppföljningen av karriär-och kompetensstegar.

Kommuner ligger efter. I kommunal hälso-och sjukvård vårdas sköra personer med komplexa vårdbehov. Dessutom är legitimerad vårdpersonal ofta ganska ensam i sin professionsutövning. Det ställer mycket höga krav på personen och det finns stora behov av strukturerade karriär-och kompetensmodeller. Fysioterapeuterna vill se en särskild satsning på karriär-och kompetensmodeller för kommunal sektor.

5.3.7 Samverkan för fler forskarhandledare genom karriärutvecklingsprogram

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget och delar rådets mening och att det bör strategiskt planeras för hur nydisputerade fysioterapeuter kan påbörja sin resa till docent och verka som handledare till att börja med som bihandledare och därefter mer självständigt som huvudhandledare. En organiserad forskargrupsstruktur med seniora och juniora forskarhandledare är en förutsättning för en väl fungerande forskning och utbildning. Forskarutbildade fysioterapeuter behövs för att besätta lärartjänster vid universitet och högskolor för såväl utbildning på grund- och avancerad nivå. För att besätta lektorstjänster vid flertalet universitet krävs en docentkompetens.

Om inte den vetenskapliga kompetensen hos fysioterapeuter tas tillvara finns risk för att forskningsutveckling inte sker i en klinisk kontext, vilket är mycket olyckligt. Vi anser att det är extra viktigt inom professioner som har kortare tradition av forskning såsom exempelvis fysioterapeuter att särskilda satsningar görs. Det skall också betänkas att ALF medel endast finns på de universitetssjukhus som bedriver läkargrundutbildning och fördelningen av ALF medel ser mycket olika ut i olika delar av landet, där professioner utanför läkare, inte alltid har tillgång att söka dessa medel alls.

En viktig parameter att få disputerade fysioterapeuter att komma åter till sin kliniska tjänst är att förtydliga hur den nyvunna vetenskapliga kompetensen ska användas. I detta är karriärplanering mycket viktigt, likväl som en systematisk plan för hur kunskap kan överföras mellan kollegor.

5.3.8 Ta tillvara seniora medarbetares kompetens

Fysioterapeuterna anser att förslaget är mycket bra och nödvändigt för en god arbetsmiljö och för kompetensförsörjningen. Dock riskerar förslaget att bli tandlöst då inga förslag på definitioner eller andra sätt att visa på vad en senior medarbetare innebär. Som tidigare nämnts, finns HR-system som möjliggör för arbetsgivare att benämna medarbetare utifrån kompetensnivå, tex genom AID-kodning. Men, så länge kodverket inte möjliggör differentiering utifrån kompetensnivå, är det inte möjligt att genomföra rådets förslag. Fysioterapeuterna vill se en utökning av antalet koder, där tex specialistfysioterapeut skulle kunna vara en nivå.

För att framgent skapa förutsättningar för att den idag till viss del informella kompetensen hos erfarna medarbetare tas tillvara och utvecklas behöver fysioterapeuters specialistutbildning förstärkas och titeln

specialistfysioterapeut blir en skyddad yrkestitel (detta utreds nu i Behörighetsutredningen Förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning (S2023/00256)). Specialistutbildningen bör komma in tidigt i fysioterapeutens karriär för att vara en start på en fortsatt karriärutveckling. I och med detta blir det en del i att ta tillvara seniora medarbetares kompetens på ett naturligt sätt.

5.3.9 Inför strukturerad introduktion och mentorskap av nya medarbetare för att rekrytera och behålla personal

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.3.10 Främja rekrytering av underrepresenterat kön

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.3.11 Information till ungdomar om yrken i hälso- och sjukvården för att främja rekryteringsmöjligheterna

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.4.1 Inför VULF-avtal

Fysioterapeuterna håller med rådet om att VULF-avtal bör inrättas i syfte att stärka kompetensförsörjningen inom flera hälsoprofessioner där fysioterapeututbildningen är en självklar del. Verksamheter där fysioterapi bedrivs ska alltid vara kunskapsdrivna likväl den verksamhetsförlagda (VFU) utbildningen som bedrivs hos olika avnämare. Med ett VULF avtal skulle det finnas bättre möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling samt förutsättningar för inrättande av olika former av tjänster; specialistutbildningstjänster, specialisttjänster och förenade anställningar tex. Vi är positiva till förslaget och tror att både forskning och utbildning kan förstärkas med detta.

5.5.1 Samordning av utbildningar med få studenter ger utbildningen bättre ekonomisk bärkraft

Fysioterapeuterna avstår att kommentera förslaget.

5.5.2 Regelverket för antagning till specialistsjuksköterska bör ses över

Fysioterapeuterna avstår att kommentera förslaget.

5.5.3 Stöd till ökad genomströmning och kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen genom evidensbaserade handledarmodeller

Gällande webbplatsen kliniskhandledning.se vill Fysioterapeuterna framföra behovet av att alla legitimerade professioner som genomgår handledning, antingen på grundnivå eller på specialistnivå, är i behov av ändamålsenligt

handledarmaterial. Rådet är otydliga i skrivningarna kring vilka professioner sidan ska rikta sig till. Fysioterapeuterna önskar att det tydliggörs att alla leg professioner som innefattar klinisk handledning, antingen på grund- eller specialistnivå, ska kunna vända sig till sidan för relevant material.

5.5.4 Kostnadsneutralitet för studenter vid VFU

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget. Vi vill också påtala vikten av att alla studenter med VFU åtnjuter detta.

5.5.5 Enhetlighet behövs kring vilka kliniska färdigheter en student bör ha

Fysioterapeuterna ser behovet av att ha uppdaterade nationella mål för Fysioterapeutexamen. Vårt nätverk med programdirektörerna för Fysioterapeutprogrammen kommer ta ställning inom kort huruvida det finns behov att uppdatera dessa.

5.6.1 Förenade anställningar för fler yrkesgrupper

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

5.6.3 Satsning på forskarskolor där forskningen är underdimensionerad

Fysioterapeuterna tillstyrker förslaget.

Med vänlig hälsning,

Cecilia Winberg, ordförande Fysioterapeuterna

